

Høyringsvar frå Suldal kommune – konsesjonssøknad om opprusting og utviding, samt vilkårsrevisjon av Røldal Suldal kraftverk

Suldal kommune viser til NVE sitt brev dagsett 23.04.2024 der Lyse kraft sin søknad om ny konsesjon for opprusting og utviding av Røldal Suldal kraftverk er lagt ut på offentlig høyring. Høyringa gjeld og revisjon av konsesjonsvilkår for Røldal Suldal kraftverk.

1. Konsesjonssøknad for opprusting og utviding av Røldal Suldal kraftverk

Suldal kommune rår til at Lyse Kraft får konsesjon for opprusting og utviding av Røldal og Suldal kraftverk, under føresetnad av at kommunen sine vilkår og merknader blir teke til følgje.

Suldal kommune sine vilkår gjeld avbøtande tiltak for at omsøkte konsesjon og vilkårsrevisjon betre sikrar nasjonale, viktig regionale og lokale natur- og miljøomsyn, og særleg sikre leveområde for villrein.

1.2. Vilkår og merknader, konsekvensutgreiingar

Alternativ vurdering

Suldal kommune saknar alternativ vurdering i søknaden der det er vurdert løysingar som kan vere mindre miljø- og naturbelastande.

Sjølv om det er alternativ som vert forkasta, kan dei i nokre tilfelle belyse og gje idear til løysingar i den endelege konsesjonen. Suldal kommune si vurdering er difor at alternativvurderingar må bli ein del av søknaden.

Samla belastning

Suldal kommune forventar at NVE ser på dei samla konsekvensane for heile Ryfylke – Setesdal området, under handsaming av Lyse sin konsesjonssøknad, spesielt med tanke på samla belastning for villreinstammen.

Suldal kommune er bekymra for ei bit for bit vurdering av nye utbyggingar. I tillegg til ei «kraftkrise» står me og ovanfor ei «naturkrise», der bevaring av natur er eit overordna nasjonalt og internasjonalt mål.

Avbøtande tiltak

Konsekvensutgreiingane er mangelfulle når det gjeld avbøtande tiltak. Ulike avbøtande tiltak, spesielt med tanke på villrein, naturmangfald og landskap må utgreiast i langt større grad enn det som er gjort til no i KU.

1.4. Vilkår og merknader, fisk og vassforvaltning

Utbyggingsløyisinga som inkluderer Nordmork kraftverk synes å vere ei god løysing då dette inkluderer minstevassføring betydeleg over dagens lågvassføring i Roalkvamsåa. Dette vil vere viktig for storaure av nasjonal verdi. Det er rimeleg at minstevassføring skal gjelde frå det tidspunkt Suldal 2B kraftverk blir sett i drift, likevel innanfor ein periode på 5-7 år gjeldande frå konsesjonsdato.

For Isvatnet vil opphøyr av regulering gi forbetring for fisk og vassmiljø. Suldal kommune støttar opp om dette. Suldal kommune er meir skeptiske til bekkeinntaket i Tverrelva og meiner NVE bør vurdere om det ikkje er betre om elva får ha god økologisk tilstand å drenere til magasinet Sandvatn som i dag.

I Holmavatnet bør det stillast vilkår om ei manøvrering som sikrar skjoldkreps og dermed opprettheld viktige delar av dietten for aure i vatnet. Dette vil vere eit avbøtande tiltak som reduserer dei negative sidene ved ei ytterlegare regulering

Det må gjennomførast undersøkingar i bekkar/elver der kunnskapsgrunnlaget er svakt. Dette for si noko om å miljømål og miljøtilstand, samt vurdering av eigna tiltak for å betre miljøtilstanden, deriblant minstevassføring.

NVE må pålegge Lyse kraft ei utgreiing som svarar ut korleis endra vasslepp i Suldalsvatnet kan påverke vassstemperatur, og dermed miljø- og fiskeforhold i Suldalslågen. Dersom det er slik at endra vasslepp etter søknad kan endre temperaturforhold i Suldalslågen i negativ retning, må det innførast vilkår som gjer at dette kan snuast i positiv retning for miljø- og fiskeforhold.

1.5. Vilkår og merknader, naturmangfald

Det må gjennomførast betre konsekvensutgreiing på naturmangfald og eventuelt innarbeidast naudsynte avbøtande tiltak. Mellom anna er vurderingane på rovfugl og vilt basert utelukkande på mangelfull eksisterande kunnskap. Det er registrert raudlista rovfuglar i området, utan at dette er følgd opp med kartlegging.

1.6. Vilkår og merknader, villrein

For at villreinen skal bli ivaretatt må det gjennomførast tiltak for å sikre villreintrekk på Holmavatnet, Tverrdalen/Sæbyggedalen og Votna (utveksling med

Hardangervidda).

- Det må innførast vilkår i manøvreringsreglement for Holmavatnet som sikrar gode isforhold i perioden frå islegging (ca 1.desember) til utgangen av mars.
- Det må innførast vilkår i manøvreringsreglement for Votna som sikrar gode isforhold i perioden frå islegging (ca 1.desember) til utgangen av mars.
- NVE må pålegge Lyse Kraft å få utarbeida ei utgreiing om landbruer/villreintersklar i Votna med sikte på praktisk gjennomføring for å betre moglegheita for villreintrekk.
- Vinterferdsel i Tverrdalen og Sæbyggedalen må haldast på eit minimumsnivå for å unngå forstyrning i forhold til villreinens beite og trekkaktivitet. Det må vere eit vilkår om at vegen til kraftstasjonsportal må vere vinterstengd og ikkje brøytta.

Kvalitetsnorm for villrein fortel at tilstanden for arten i Setesdal Ryfylke er dårleg. Den samla belastninga er for stor. Det er derfor sentralt at ein ikkje gjer nye inngrep som vil redusere kvaliteten ytterlegare. Tvert imot er det naudsynt med tiltak for å betre situasjonen noko det blir arbeida med gjennom nasjonal tiltaksplan for villrein.

Kunnskapsgrunnlaget er tydeleg på at den samla belastninga ved utbyggingsløysinga i delområda ved Votna, Tverrdalen/Sæbyggedalen og Holmavatnet gir ei samla auka belastning for villreinen. Å tillate fleire inngrep som forverrar tilstanden i Setesdal Ryfylke villreinområde er i strid med gjeldande retningslinjer, nasjonale mål og pågåande tiltak for å betre tilstanden i villreinområda.

Ei godkjenning av konsesjon slik den no ligg føre, med vesentleg negativ konsekvens for villrein, samstundes med pågåande nasjonalt og lokalt arbeid med tiltaksplanar for betre levevilkår villrein, kan svekke støtte og legitimiteten til dette viktige arbeidet, fordi ansvaret for måloppnåing då ytterlegare blir lagd på andre brukargrupper og mynde i fjellet, slik som kommunar, grunneigarar, ålmenta og aktørar innan friluftsliv

1.7. Vilkår og merknader, landskap

Konsekvensutgreiinga for landskap er mangelfull. Opprustingane av vegtrasear, tunellar, nye linjer og ny stor koplingsstasjon er ikkje vurdert og det er difor heller ikkje vurdert avbøtande tiltak. Kommunen er ikkje samd i at verdien av delar av kommunens sitt største KULA område er sett ned og at områdekonsekvensane for landskap samla sett er sett til «noko negativ konsekvens». Dei samla reelle

inngrepa, spesielt frå Håmo til Sandvatn vil prege den framtidige landskapsoppfatninga.

1.10. Vilkår og merknader, friluftsliv

Suldal kommune saknar ei reell vurdering av om meir usikker is på Holmavatn vil bety at dei kvista skiløypene over vatnet må leggjast ned.

Det er foreslått å legge løypene på land, med det er ikkje konsekvensutgreidd om dette er mogleg og kva konflikter dette eventuelt får med trekk-korridorar og vinterbeiteområder til villrein i området. Lyse skriv i søknad at dei er innstilt på å sjå på moglege alternative trygge vintertrasear saman med DNT. Suldal kommune si vurdering er at dette er for seint å gjere i etterkant og forhold til villrein må vere med i vurderinga.

Suldal kommune saknar ei vurdering av om ei utbygging vil føre med seg at tilkomsten til området vert heilt eller delvis stengt for turfolk, fiskarar, jegerar, beitenæringa og grunneigarar i fleire sesongar under anleggsperioden.

1.13. Vilkår og merknader, linjenett

Det er ein svakheit med søknaden at konsekvensane av nytt transmisjonsnett og ny koplingsstasjon til Statnett ikkje vert vurdert samla med Lyse sitt framlegg til utbygging. Eit arealbeslag på 50-60 dekar pluss høgspenledningar med sikringssoner inn og ut til anlegget vil prege landskapet kraftig. Statnett sine anlegg vil og krevje oppgradering av infrastrukturen i området. Alt dette burde vore ein del av den samla vurderinga i KU, spesielt for landskap, naturmangfald og samfunn.

1.14. Vilkår og merknader, plan

Skal Suldal kommune gje dispensasjon frå kommuneplanen til omfattande ny utbygging er det avgjerande at kommunen finn fordelane med ei slik utbygging klart større enn ulempene og at gode avbøtande tiltak er innarbeid.

Delar av ei eventuell utbygging vil trenge dispensasjonar frå kommuneplanen sin arealdel. Suldal kommune har i fleire kommuneplanperiodar hatt ei restriktiv haldning til all ny bygging i heiområda, noko som er vedteken i arealstrategien i kommuneplanen. Utbygginga skal i tillegg gjennomførast i område som er sett av som omsynssone for villrein, nasjonalt villreinområde og kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse.

1.15. Vilkår og merknader kraftinntekter

Suldal kommune ber Energidepartementet utarbeida eit regelverk som er tilpassa pumpe- og effektkraftverk, slik at vertskommunane sine rettar vert ivaretekne.

Suldal kommune bør få konsesjonskrafta som er relatert til kraftutbygginga. Konsesjonskraft er erstatning/kompensasjon for dei ulemper og inngrep kraftutbygginga medfører. NVE bør vurdere om det er grunnlag for å rekne pumpekraft som allminneleg forbruk.

Suldal kommune vil få auka kraftinntekter, men det er snakk om relativt små tal samanlikna med inngrepet. Samla sett så kan kommunen få opptil 6 millionar kr i årleg auka kraftinntekter (4 millionar kr i frå eigedomsskatt og 2 millionar kr i frå konsesjonsavgift) så lenge makstaket blir lagt til grunn. Det vil i tillegg kome inntekter i frå eigedomsskatt i frå nettutbygging.

2. Merknader til vilkårsrevisjonsdokumentet for Røldal Suldal

Suldal kommune fremmer sine merknader og krav til revisjonsdokumentet slik det kjem fram under.

Mange av framlegga i revisjonsdokumentet frå Lyse kraft er avhengig av konsesjonssøknaden om ny utbygging. Det er viktig at vilkårsrevisjonen gir pålegg om gjennomføring av miljøtiltak, uavhengig av om det vert gitt konsesjon eller ikkje til opprusting og utviding av Røldal-Suldal kraft.

2.5. Roaldkvamsåna

Suldal kommune støttar Lyse sitt framlegg til løysing av kravet.

Dersom Nordmork kraftstasjon ikkje blir bygd, må ei miljøtilpassa vassføring i Roalkvamsåa gis på anna måte, til dømes gjennom slepp frå Kvanndalsfoss. Dette må vere innan 2033 jamfør måloppnåing for regionalplan for vassforvaltning.

I tillegg til miljøtilpassa vassføring må det gjennomførast erosjon- og biotopforbetrande tiltak. For å optimalisere vassmengda/habitatet bør det vere eit prøvereglement før ein vedtek endeleg minstevassføring.

2.6. Brattlandsdalsåna

Det må vere eit vilkår om miljøtilpassa vassføring i Brattlandsdalsåa. Dette vil vere viktig for storaure av nasjonal verdi, samt laks. Det må utgreiast nærare om vassføringa bør komme frå Røldalsvatnet og dermed gi ei minstevassføring og positive verknadar for heile dalføret, eller om ein skal pumpe vatn opp frå Suldalsvatnet (om lag 700 m) slik Lyse kraft beskriv.

I tillegg til miljøtilpassa vassføring må det gjennomførast erosjon- og biotopforbetrande tiltak. For å optimalisere vassmengda/habitatet bør det vere eit prøvereglement før ein vedtek endeleg minstevassføring.

2.7. Stølsåna

Lyse Kraft vurderer slepp frå Stølsåa som ei dårleg løysing for å betre forholda for storaure og laks. Suldal kommune støttar dette, men desto viktigare er det med miljøtilpassa vassføring i Brattlandsdalsåa.

2.8. Isvatnet

Dersom O/U-prosjektet ikkje realiserast må det innførast vilkår som betrar erosjonsforholda og vassmiljøet i Isvatnet og vassdraget nedstrøms. Det beste her vil vere å la vasstanden renne «naturleg» frå Isvatnet med fastsett vasstand, sekundært at vintertappinga skjer over ein lengre periode enn i dag.

2.9. Vassmiljø

NVE må pålegge Lyse Kraft å innhente eit godt kunnskapsgrunnlag om alle vassførekomstane i konsesjonen. Dette for si noko om å miljømål og miljøtilstand, samt vurdering av eigna tiltak for å betre miljøtilstanden, deriblant minstevassføring.

Hovudformålet med ein vilkårsrevisjon er å betre miljø- og naturforholda. Da er det ei føresetnad at kunnskapsgrunnlaget er på plass. For mange bekker/elver er kunnskapsgrunnlaget framleis dårleg.

2.10. Forvaltning innlandsfisk

Det føreligg eit oppdatert kunnskapsgrunnlag når det gjeld innlandsfisk i magasina. Det ligg dermed godt til rette for å oppdatera utsettingspålegg knytt til vassdraga. Suldal kommune si vurdering er at kravet er innfridd og at saka kan følgast opp i anna relevant samanheng enn vilkårsrevisjon.

2.11. Villrein

Det må påleggast konsesjonær innbetaling til eit villreinfond etter etablert praksis. Fondet må ikkje vere eit argument for å ikkje pålegge konsesjonær å utføre avbøtande tiltak der enn sjølv er ein klar problemeigar.

Dersom det ikkje blir gitt konsesjon for O/U-prosjektet for austre vassdrag, eller det av anna grunn ikkje blir ei utbygging, må det påleggast at det blir etablert ein eller fleire villreintersklar over Holmavassåna

NVE må pålegge Lyse kraft å greie ut fordelar og ulemper med ei restaurering/tilbakeføring av anleggsveg mellom Sandvatnet og Holmavatnet før ein tek ei slutning. Det må og vurderast flytting av bom lenger vest enn der den står i dag.

2.12. Kulturminne

Det må gjennomførast nye og avgrensa registreringar langs og i regulerte vatn med nye vitenskaplege metodar. Dette for å sikre kunnskap og vurdere kulturminnas skadeomfang og moglege tiltak.

2.14. Næringsfond/økonomiske vilkår

Lyse Kraft må få pålegg om å opprette eit næringsfond for Suldal kommune. Omfang og innretning av eit slikt næringsfond skal avklarast nærare.

Det må sikrast at vertskommunane:

- får det samfunnskontrakten og vasskrafthistoria har lova
- får ei rettferdig del av den store verdiskapinga som RSK anlegga representerer

2.15. Nye krav

Grubbedalen: Det må gjennomførast tiltak i Grubbedalen for å betre erosjonskader og landskapsverdi.

Det beste tiltaket for natur og landskap vil vere å overføre vatn frå magasina i Grubbedalen uregulert til Votna i dagens tunellar (slik Isvatn er foreslått "uregulert" til Holmavatn).

Votna: NVE må pålegge Lyse Kraft å få utarbeida ei utgreiing om landbruer/villreintersklar i Votna med sikte på praktisk gjennomføring for å betre moglegheita for villreintrekk.